

# Uudistuva taiteen perusopetus

Kokemuksia taiteen perusopetuksesta  
– lasten ja nuorten kuulemisen tulokset

Eero Karjalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Helsinki 2024

## Sisältö

<b>1</b>	<b>Johdanto: Mitä, miksi, kenelle?.....</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Toteutus: Kysymysten luonne &amp; ajoitus .....</b>	<b>5</b>
<b>3</b>	<b>Tulokset.....</b>	<b>6</b>
<b>4</b>	<b>Kysymys- ja teemakohtainen analyysi .....</b>	<b>7</b>
4.1	Taiteen harrastamisen merkitys .....	7
4.2	Omien taitojen kehittyminen.....	10
4.3	Taiteenlajin tuntemus .....	12
4.4	Sosiaalinen kanssakäyminen .....	13
4.5	Saavutettavuus .....	15
<b>5</b>	<b>Päätelmät ja jatko .....</b>	<b>17</b>
	<b>Liite 1. Kyselyn kysymykset.....</b>	<b>19</b>
	<b>Liite 2. Saate huoltajille .....</b>	<b>23</b>

# 1 Johdanto: Mitä, miksi, kenelle?

Osana taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamistyötä haluttiin kuulla taiteen perusopetukseen osallistuvia lapsia ja nuoria, sillä valtaosa taiteen perusopetukseen osallistuvista kuuluu iän perusteella mainittuihin ryhmiin. Taiteen perusopetukseen osallistuvilla lapsilla ja nuorilla on sellaista kokemuksellista tietoa ja ymmärrystä taiteen perusopetuksesta, joka halutaan ottaa huomioon koulutusmuotoa koskevan lainsäädännön uudistamistyössä. Lapset ja nuoret muodostavat tämän kyselyn kehyksessä ennalta määritellyn ja rajatun erityisryhmän.<sup>1</sup>

Lapsia ja nuoria tulee kuulla ja osallistaa sellaisissa säädösvalmisteluhankkeissa, jotka koskevat välillisesti tai välittömästi heitä. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (60/1991) perusteella lapselle tulee turvata oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa.

Kun lapsia ja nuoria osallistetaan säädösvalmisteluun, on keskeistä ilmaista selkeästi, mihin lasten ja nuorten näkemyksiä käytetään ja millä perusteella (Oikeusministeriö 2023).<sup>2</sup> Tämän ohjeen voi katsoa määrittävän myös käsillä olevaa tiedonkeruuta: Kysymykset ovat pyritty muotoilemaan niin, että niiden avulla vastaajat voivat kertoa vastaustavasta ja ikäryhmästä riippumatta mahdollisimman tarkasti omista näkemyksistään ja kokemuksistaan taiteen perusopetukseen osallistumisesta. Lisäksi kyselyn saatteissa on selkeästi kerrottu vastaajalle, tämän mahdolliselle huoltajalle sekä opetuksen järjestäjälle, miksi kysely toteutetaan ja mihin siinä tarjottua tietoa käytetään.

---

<sup>1</sup> Vrt. Ilmola-Sheppard ym. 2021, 16–18. [https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7424/Arts\\_equal\\_tasa-arvo\\_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7424/Arts_equal_tasa-arvo_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

<sup>2</sup> <https://oikeusministerio.fi/-/lasten-ja-nuorten-aani-kuuluviin-kaytannon-tyokaluja-valmistelijoille>. Ks. myös. esim. OKM 2024:30, 8–9.

Tämän kyselyn avulla kerätyn tiedon sekä siitä muodostetun analyysin on tarkoitus toimia aineistona taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamista valmisteleavan työryhmän työskentelyssä. Työryhmän työskentelyn tueksi haluttiin tämän kyselyn puitteissa erityisesti laadullista tietoa taiteen perusopetukseen osallistumisen ja taiteen harrastamisen vaikutuksista lasten ja nuorten piirissä, heidän itsensä kertomana.

Kerätty tieto ei kata kaikkia kieli-, sijainti-, ja taiteenalakohtaisia piirteitä. Tulosten perusteella voidaan siis luoda yleinen kuva kyseisen otantajoukon näkemyksistä siitä, minkälaista merkityksellisyyttä taiteen harrastaminen<sup>3</sup> ja taiteen perusopetukseen osallistuminen vastaajien kesken luo, ylläpitää ja kehittää.

Kirjaushetkellä tuoretta tietoa taiteen perusopetukseen osallistumisen merkityksestä lapsille ja nuorille on erittäin kiitettävästi, sillä myös Taiteen perusopetusliitto<sup>4</sup> on julkaissut oman selvityksensä taiteen perusopetuksen harrastamisen koetuista vaikutuksista. Lisäksi Sivistysliitto Kansalaisfoorumi<sup>5</sup> on vastikää julkaissut oman selvityksensä kulttuuriharrastamisen koetuista vaikutuksista, joten tietopohja taiteen harrastamisen merkityksestä yksilölle on vahva.

---

<sup>3</sup> Kyselyn kysymyksenasettelussa sekä analyysissä taiteen perusopetus ymmärretään sekä koulutuksena että harrastamisena (ks. myös viite 4, Taiteen perusopetusliitto 2024, 7). Edelleen kyselyn tarkoituksena oli koota tietoa nimenomaan taiteen harrastamisen kokemuksista.

<sup>4</sup> Taiteen perusopetusliitto keskittyi omassa selvityksessään taiteen perusopetukseen osallistuviin lapsiin ja nuoriin. Ks. [Taiteen perusopetusliitto: Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset - selvitysraportti 2024](#)

<sup>5</sup> Ks. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi: [Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2024 - selvitysraportti](#)

## 2 Toteutus: Kysymysten luonne & ajoitus

Aineistonmuodostus toteutettiin kevätkesällä 2024. Kysely laadittiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä. Kyselyn tulokset analysoitiin opetus- ja kulttuuriministeriössä. Kysymykset<sup>6</sup> esitettiin sekä vastattiin suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Kysely rakennettiin niin, että siihen pystyi vastata joko yksilö- tai ryhmätasolla. Kyselyä jaeltiin suoraan oppilaitoksiin, joissa siihen vastattiin pääasiassa opettajajohtoisesti.

Kyselyn tarkoituksena oli kerätä tietoa lasten ja nuorten kokemuksista taiteen perusopetukseen osallistumisesta. Selkeyden takaamiseksi kysymyksissä kysyttiin taiteen harrastamisen merkityksestä yksilön ja/tai ryhmän kokemusten perusteella.

Kysely oli auki Webropol-lomakkeena verkossa 22.4.2024–7.6.2024. Kyselyn jakelua varten laadittiin saate huoltajille ja opetuksen järjestäjille.<sup>7</sup> Lisäksi tuotettiin videosaate, jossa vastaajille kerrottiin selkeästi, miksi heitä osallistetaan ja mihin vastaajien tarjoamaa tietoa käytetään. Kysely oli täysin anonyymi.

Kyselyn ikäryhmät, 7–11-vuotiaat, 12–15-vuotiaat, 16–29-vuotiaat, määriteltiin viitteellisesti luokka-asteiden ja nuorisolain ikämäärittelyn perusteella (Nuorisolaki 1285/2016). Oleelliseksi ikäryhmien määrittelyssä katsottiin pyrkimys vastaustapojen yhteneväisyyteen ja sitä kautta tulosten tarkkaan ryhmittelyyn kussakin kohortissa.

---

<sup>6</sup> Kyselyssä esitetyt kysymykset, ks. liite 1.

<sup>7</sup> Ks. Liite 2

### 3 Tulokset

Kyselyyn vastasi vastausajan loppuun mennessä 354 opetusryhmää. 328 ryhmää kirjasi vastauksia antaneen ryhmän oppilasmäärän, joiden perusteella voidaan todeta, että kysely saavutti välillisesti 2 168 oppilasta.

Osa opetuksen järjestäjistä ja opettajista teetti kyselyn usealla oppilasryhmällä, joten joidenkin oppilasmääräkirjausten kohdalla voitaneen olettaa yksittäisiä oppilaskohtaisia päällekkäisyyksiä. Kaikki vastaajat eivät kirjanneet kyselyyn vastaavan oppilasryhmän kokoa (ks. edellä).

Kirjatuista opiskelijamääristä 28 prosenttia edusti yksilöopetusta tai yksin täytettyä kyselyä. Ikäryhmien suhteen tässä joukossa ei ollut huomattavaa hajontaa. Vastauksia ei siis voida pitää 2 168 yksilön vastauksina, vaan tulkinnessa on otettava huomioon ryhmäkokojen vaihtelu sekä ryhmissä vastaamisen vaikutus vastaamistapaan ja sen mahdolliseen muutokseen (verrattuna yksittäin vastaamiseen ilman opettajan avustusta tai läsnäoloa).

Maakuntakohtaisesti vastaajajoukossa oli paljon vaihtelua, Uudenmaan edustaan oletetusti suurinta vastaajajoukkoa noin neljäsosan (25,1 prosenttia) osuudellaan. Sekä Pirkanmaalta että Pohjois-Savosta kirjattiin myös keskiarvoa enemmän vastauksia (18,6 prosenttia kummassakin maakunnassa). Kainuusta, Keski-Pohjanmaalta, ja Etelä-Karjalasta ei kirjattu yhtään vastausta.

Vastauksia kirjattiin jokaiselta taiteen perusopetuksen taiteenalalta. Vastauksia tarjottiin pääasiassa suomeksi; ruotsiksi ja englanniksi vastauksia tuli vain muutama (ks. taulukko 1 alla).

**Taulukko 1.** Vastaukset kieliryhmittäin

Kieli	Suomi	Ruotsi	Englanti	Yhteensä
Määrä	347	5	2	354

Yleisesti kyselyn kattavuuden voidaan katsoa olevan hyvä, joskin sijainnin, opetuskielen, tai taiteenalojen suhteen olisi voitu pyrkiä tarkempien kohdenusten avulla mahdollisesti moniäänisemmän vastaajajoukon saavuttamiseen.

## 4 Kysymys- ja teemakohtainen analyysi

Tässä analyysissä tulokset ovat jaoteltu kahdella perusteella. Ensinnä tuloksia on analysoitu ikäryhmän perusteella vastaustapojen eroavaisuuksien huomioon ottamisen varmistamiseksi. Lisäksi opetuksen sisältöjen ja metodien sekä vastaustapojen voidaan olettaa riippuvan ennen muuta opetukseen osallistuvan ikäryhmästä. Edelleen vastaajien jakauma ikäryhmittäin oli otannaltaan jokseenkin tasainen, suurimman edustettuna olevan ikäryhmän ollen 12–15-vuotiaat (44 prosenttia), kolmanneksen vastaajista edustavan 7–11-vuotiaita (33 prosenttia), ja neljänneksen (23 prosenttia) edustavan 16–29-vuotiaiden joukkoa.

Vastauksia olisi voitu analysoida myös opetukseen osallistuvan sijainnin tai taiteenalan perusteella, mutta yleiskuvan muodostamisessa kattavin kriteeri suhteessa esitettyihin kysymyksiin oli vastaajien ikä.

Sisällöllisesti kysymysten ja niihin esitettyjen vastausten pohjalta tulokset voidaan jakaa neljään pääluokkaan, sillä perusteella, miten vastaajien kokemus (1) taiteen harrastamisen yleisestä merkityksestä, (2) taiteenlajin tuntemisesta ja siitä oppimisesta, (3) omien taitojen kehittymisestä sekä (4) sosiaalisesta kanssakäymisestä näkyy opetukseen osallistumisen kautta. Näin ollen analyysin toinen jaottelutapa perustuu mainittuihin neljään sisällölliseen luokkaan. Analyysissa esitetään sekä yleiskuva kaikkien vastaajien näkemyksistä mainittujen luokkien mukaisesti että tarkastellaan mahdollisia eroja kussakin luokassa ikäryhmäkohtaisesti. Lopuksi esitetään yleiskuva saavutettavuuden kokemuksesta.

### 4.1 Taiteen harrastamisen merkitys

Vastauksissa taiteen harrastamisen merkityksestä (k2; k5; k6; k7 (k13)) toistuu ennen muuta ilmaisun, vapauden, luovuuden ja mielekkyyden teemat. Vastaajat kokevat taiteenlajista riippumatta opetukseen osallistumisen olevan

pääasiassa mielekästä, mutta avoimissa kuvauksissa opetustakin keskeisemmäksi seikaksi nousee taiteen äärellä oleminen, taiteen tekeminen ja siihen osallistuminen yhdessä muiden kanssa.

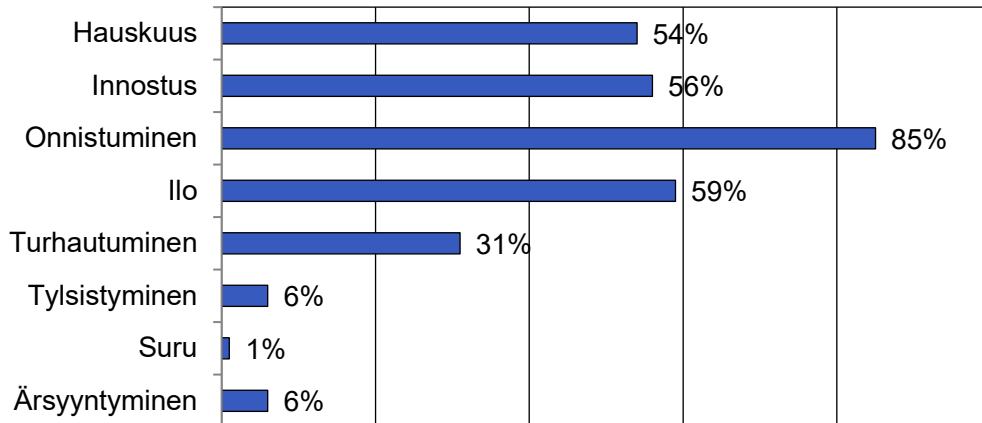
Taiteen tekeminen ja taiteen tekemiseen osallistuminen on useille vastaajista jotain, jota he joka tapauksessa tekisivät. Taiteen harrastaminen (taiteen perusopetuksessa) koetaan vastausten perusteena keskeisenä ilmaisun ja osallisuuden alueena, jolla on tärkeä ja korvaamaton asema vastaajien elämässä. Toistuvimmat yksittäiset teemat taiteen harrastamisessa ovatkin mielekkyys ja vapaus. Kolmasosa (33 prosenttia) vastaajista kuvaa taiteen harrastamisen olevan ”kivaa”, 10 prosenttia ”rentoa” ja toinen kymmenes (10 prosenttia) ”hauskaa”. Hieman yli kymmenesosa (11 prosenttia) vastaajista piti harrastusta mielenkiintoisena ja jatkuvaa kiinnostusta herättävänä. Vastaajajoukossa taiteen perusopetukseen osallistuminen luo raamit tekemiselle, joka on mielekästä monin eri tavoin samanaikaisesti.

Kysyttäessä taiteen harrastamisen herättämistä tunteista (k8), yleisimmät olivat onnistuminen (85 prosenttia vastaajista), ilo (59 prosenttia) vastaajista, sekä innostus (56 prosenttia) (ks. kaavio 1). Monelle taiteen harrastaminen on myös hauskaa (54 prosenttia) tekemistä, jossa luovan toiminnan tunnustetaan olevan sellaista, joka synnyttää niin taiteenlajiin kuin sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä oivalluksia.

Noin kolmasosa vastaajista (31 prosenttia) toi ilmi harrastamiseen liittyvän turhautumisen tunteen. Turhautumisen tunteen kuvailtiin avoimissa vastauksissa syntyvän läksyihin ja opetteluun liittyvistä haasteista ja siitä, miten esimerkiksi esitettävän teoksen opettelu vaatii aikaa ja keskittymistä. Samoin ärsyyntymisen (6 prosenttia vastaajista) ja tylsistymisen (6 prosenttia vastaajista) tunteiden taustalla oli avoimissa kirjauksissa uuden opetteluun liittyvä pitkäjänteisyyden vaatimus. Taiteen perusopetuksessa harrastamisen herättämiä yleisimpiä tunteita tarkasteltaessa on hyvä myös huomata, että suuri osa avoimista vastauksista, joissa kuvailtiin onnistumisen tunnetta, perustui uuden oppimiseen perustuvaan kokemukseen. Voidaan siis todeta, että opiskelijat eri ikäryhmistä pystyivät tunnistamaan harrastamisen vaatiman pitkäjänteisyyden johtavan myös positiivisiin tunnekokemuksiin.



**Kuvio 1.** Taiteen harrastamisen herättämät tunteet



Taiteen harrastamisen merkityksen rakentumista taiteen perusopetuksessa kuvataan myös avoimissa vastauksissa aistien ja harrastuksen herättämisen ja siihen liittyvien tunteiden kautta. Esimerkiksi oman ja yhteisen musisoinnin kuulemista kuvataan "ihmeelliseksi" ja "hienoksi", tanssimista "tärkeäksi pako-paikaksi" kirjoittamista "katartiseksi" ja itsensä tuntemista edistäväksi, kuva-taidetuntia viikon parhaaksi hetkeksi ja erityistä merkitystä sisältäväksi ajaksi. Useita vastauksia yhdistää kokemus siitä, että taiteen harrastamiseen osallis-tuttaessa (esimerkiksi oppitunnilla) negatiiviset, oppitunnin ulkopuoliset tunteet ja ajatukset siirtyvät hetkellisesti sivuun. Nuorempien vastaajien (kaksi nuorinta ikäluokkaa) piirissä harrastus herättää kolmanneksella vastaajista turhautumisen tunnetta, joka liittyy useimmissa vastauksissa oppimistahdin hitauteen ja toistuiin kotiläksyihin.

Hieman yli prosentti vastaajista toteaa taiteen perusopetuksen piirissä sijaitsevan harrastuksen olevan "terapeuttista" niin, että sillä on keskeinen merkitys henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämisessä. Lisäksi useissa vastauksissa toistuu vastaava ajatus taiteen perusopetukseen osallistumisesta erittäin tärkeänä henkisenä kiinnekohtana henkilön arjessa. Kuvaavaa on myös se, miten peruskouluikäisten vastaajien joukossa tulee useasti ilmi taiteen perusopetuksen täydentävän perusopetuksen taito- ja taideaineissa koettuja puutteita, sekä rikastavan ja monipuolistavan mainituissa opittua tai ylei-

semmällä tasolla käsiteltyä. Vastaajat ymmärtävät olevansa oppimistilanteessa, mutta kokevat kohdennetun ja syventyvän opetteluun lisäävän oppimisen mielekkyyttä.

Eri ikäryhmien välillä ei ole merkittäviä sisällöllisiä eroja taiteen harrastamisen merkityksestä kerrottaessa. Huomionarvoista on, että opetukseen osallistumisen vaikutukset nähdään kahdessa varttuneemmassa ryhmässä osittain myös laajemmin kuin taiteenalaan ja siitä oppimiseen kiinnittyen. Vastauksissa mainitaan esimerkiksi harrastuksen merkitys sairaudesta selviämien prosesseissa, keskittymiskyvyn parantamisessa, sekä oppimaan oppimisen vahvistamisessa. Tässä mielessä vastauksissa on jonkin verran läsnä myös taiteen harrastamisen positiivinen vaikutus yksilön kokemukseen terveydestään.<sup>8</sup> Eroavaisuuksia merkityksen muodostumisessa on tunnistettavissa suhteessa harrastamisen sosiaaliseen verkkoon. Vanhin ikäryhmä mainitsee tiheämmin taiteen perusopetuksen harrastamisen merkityksen syntyvän taiteen tekemisen ja itsen välillä, siinä missä nuoremmat korostavat useammin ystävien ja opettajien merkitystä.<sup>9</sup>

Vastausten perusteella voidaan siis yleisesti todeta taiteen perusopetuksen piirissä tapahtuvan taiteen harrastamisen olevan lasten ja nuorten keskuudessa mielekäästä ja motivoivaa tekemistä. Taiteen harrastaminen koetaan henkilökohtaisesti tärkeäksi ilmaisualustaksi, johon suhtaudutaan ja kiinnittäytyään oppimisen sekä emootioiden kautta ja avulla.

## 4.2 Omien taitojen kehittyminen

Valtaosa vastaajista katsoi oppivansa uusia taitoja taiteen perusopetuksen harrastuksen myötä. Vastaajat kuvasivat oppimistaan skaalautuvalla asteikolla 0–10, jossa 10 merkitsi runsasta uusien taitojen oppimista ja 0 uusien taitojen

<sup>8</sup> Esim. [https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/11/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen\\_tutkimuspoimintoja\\_21112017.pdf](https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/11/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen_tutkimuspoimintoja_21112017.pdf)

<sup>9</sup> Vrt. Nykänen 2024, 20–23. [https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/8321/Nyka%cc%88nen\\_Heta\\_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/8321/Nyka%cc%88nen_Heta_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

oppimaattomuutta (k3). Vastaajien keskiarvo uusia taitoja kartoittavalla skaalalla oli 8,8, jonka perusteella voidaan todeta, että uusien taitojen oppiminen, joka on taiteen perusopetuksen osallistumisessa keskeinen elementti<sup>10</sup>, sekä lasten ja nuorten kokemus taitojen oppimisesta, toteutuvat erinomaisesti taiteen perusopetuksessa. Lisäksi 15 prosenttia vastaajista nimesi pitävänsä harrastamastaan taiteenlajista nimenomaan siitä syystä, että siitä oppii uusia – taiteenalakohtaisia ja muita – taitoja.

5 prosenttia vastaajista koki opettajasuhteen merkitykselliseksi tai erittäin merkitykselliseksi sosiaalseksi suhteeksi ja kannustajaksi taiteen perusopetukseen osallistumisessa. Opettajan mainittiin pääasiassa olevan motivaation ta-soa nostava tekijä (ks. myös jäljempänä kohta *sosiaalinen kanssakäyminen*).

Avoimissa vastauksissa kirjattiin oppimisen kokemuksia jokaisen taiteenlajin kohdalla, eikä merkittäviä eroavaisuuksia ikäryhmien välillä ollut. Yhdistävä tekijä vastaajien kesken oli taitojen sovellettavuus harrastuksen ulkopuolella: Käsitöiden ja kuvataiteen tekeminen lahjaksi tai musiikin esittäminen lähipiirille koettiin erityistaitoihin liittyväksi ylpeyden aiheeksi, jonka tunnistettiin tuovan iloa myös muille kuin itselle tai välittömästi harrastuksen piirissä oleville kaverisuhteille. Esiintymisen ja oman taiteenalan tuntemuksen ja osaamisen, esimerkiksi konserttien, tanssiesitysten tai näyttelyiden kautta, kautta koettiin lisäävän yksilön sosiaalisten taitojen lisääntyvän ja vahvistuvan.

Taitojen kehittämisessä huomattiin erityisesti pitkäjänteisen toiminnan merkitys. Systemaattinen harrastaminen ja omien opintoihin liittyvien sisällöllisten velvoitteiden – kuten läksyjen tekemisen ja tunneille sekä mahdollisiin esityksiin valmistautumisten – noudattaminen auttoi vastaajia hahmottamaan omien taitojen kehittymistä ja oman vastuunoton positiivista vaikutusta tähän.

Kahdessa vanhemmassa ikäryhmässä mainittiin useamman kerran taiteen perusopetukseen osallistumisen tekevän mahdolliseksi kokemuksen siitä, että on kehittynyt taiteenlajissaan. Lisäksi tunnistettiin muita taidollisia kehitysaskeleita, kuten silmä-käsi-koordinaation vahvistuminen, rytmitajun parantuminen

---

<sup>10</sup> Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin pohjaten, ks. erit. luku 2. OPH/2017.

ja taiteen tekemiseen sekä yleisemmin luovaan toimintaan liittyvän yhteistyön vahvistuminen.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että ikäryhmää katsomatta kyselyyn vastanneet lapset ja nuoret hahmottivat taiteen harrastamisen taiteen perusopetuksen piirissä vaikuttavan omien taitojen kehittymiseen positiivisesti ja lisäävästi. Erityisesti kahdessa vanhemmassa ikäryhmässä oppilaat osasivat sanoittaa taitojen kehittymisen liittyvän välittömästi juuri siihen taiteenlajiin, joita he harrastavat. Vastauksista on edelleen tulkittavissa, että taiteen harrastaminen kehittää monialaisesti oppilaan taitoja myös harrastettavan / harrastettavien taiteenlaji(e)n alueen ulkopuolella. Omien taitojen kehittyminen vaatii pitkäjänteisyyttä, mutta taiteen harrastamisessa oppimistuloksia voidaan hahmottaa konkreettisesti taiteen tekemisen kautta.

### 4.3 Taiteenalan tuntemus

Taiteenlajin tuntemuksesta sekä sen lisääntymisessä kysyttäessä vastaajat tuovat ilmi oman suhteensa harrastamansa taiteenlajin konventioihin. Taiteen tuntemisesta puhutaan yhtäältä uusien, tiettyjen teosten opettelemisen kautta ja toisaalta omien taiteenaloista taitojen syventämisen lävitse. Taiteenalan tuntemus on vastausten perusteella vahvasti nähtävissä yhtenä harrastajien omista taidoista, joka liittyy kuitenkin moniin muihin taiteen perusopetuksen kautta hankittuihin taitoihin.

Vastauksissa lasten ja nuorten kokemus uusien teosten tuntemisesta keskittyy pitkälti repertuaariperustaisiin lajeihin, kuten musiikkiin, tai omien teosten tekemiseen, kuten sanataiteen kohdalla. Toisaalta esimerkiksi kuvataiteen, tanssin ja sirkuksen kohdalla taas ajattelun ”vapauttamisesta” muotoon puhutun kielen tai toistetun kaavan sijaan.

On huomionarvoista, että noin neljäsosa (23 prosenttia) vastaajista toteaa taiteen tekemisen ja siihen osallistumisen itsensä toteuttamisen ja ilmaisemisen alustana. Voidaan olettaa, että tietty määrä taiteenlajin (henkilökohtaista tie-

dollista ja taidollista) tuntemusta mahdollistaa itsensä toteuttamisen ja / tai ilmaisemisen kyseisen taiteenlajin kautta. Kuten edellä todettiin, 15 prosenttia vastaajista kertoo pitävänsä harrastamastaan taiteenlajista juuri siksi, että sen kautta oppii uusia taitoja. Vastauksissa uusilla taidoilla tarkoitetaan muun muassa taiteenlajiin liittyvien taitojen kehittymistä.

Vanhimman ikäryhmän vastauksissa on läsnä taiteen merkitys pitkäaikaisena harrastuksena, jossa taiteenlajin tuntemus on yksi harrastaja–harrastus -suhdetta syventävä seikka. Samoin kuin vanhin ikäryhmä puhuu eksplisiittisesti tasolta toiselle siirtymisestä, samasta ryhmästä kirjatuihin vastauksista voidaan lukea taiteenlajin tuntemuksen syventymiseen liittyvää motivaatiotason kasvua. Eräissä vastauksissa on tunnistettu taiteen harrastamisen ylisukupolvinen vaikutus, ja sen kuvataan olevan ”veren perintönä” tullutta, erittäin tärkeänä pidettyä toimintaa.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että tämän kyselyn vastauksissa formaali taiteenlajin tunteminen ja siihen liittyvät valmiudet jäivät osittain vähäisesti kuvatuksi. Samalla voidaan esittää, että taiteen perusopetuksessa vahvistuva ja kehittyvä taiteenlajin tuntemus mahdollistaa ainakin jollain tasolla muualla kyselyssä mainittuja, tunnistettuja kehittymisen kaaria kuten itsensä ilmaisun, taitojen kehittymisen ja valmiudet esiintymiseen.

## 4.4 Sosiaalinen kanssakäyminen

Taiteen perusopetukseen osallistumisen positiivisia ja eniten motivoivia puolia kysyttäessä (k5; k6; k9; k13) vastauksista piiryy kuva harrastuksesta, jossa yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet sekä harrastuksen piiriin kannustavat tekijät. Yli puolelle (52 prosenttia) vastaajista sosiaalinen kanssakäyminen on merkityksellisin asia taiteen perusopetukseen osallistumisessa.

Kysyttäessä uusien sosiaalisten suhteiden luomisesta (k4) – harrastuksen myötä syntyneistä kaverisuhteista – skaalautuvasti<sup>11</sup>, vastausten keskiarvo oli

<sup>11</sup> Sama kuin kohdassa *Omien taitojen kehittyminen* (k3), ks. edellä.

hyvä (7). Erityisesti nuoremmat oppilasryhmät pitivät sosiaalisia suhteita hyvin tärkeänä osana harrastusta. Vastausten perusteella harrastuksesta löytyy pääasiassa ymmärtäviä henkilöitä, kavereita ja tuttuja, joiden kanssa voi jakaa harrastamiseen sekä elämään ylipäättään liittyviä mietteitä. Ryhmävastauksissa sosiaalisten suhteiden merkitys korostui jonkin verran enemmän kuin yksilövastauksissa. Myös pieni ryhmäkoko ja opetuksen henkilökohtaisuus olivat tärkeitä sosiaalisen kanssakäymisen ulottuvuuksia vastaajille.

Vastaajat suosittelisivat harrastusta ystävälleen erittäin innokkaasti (k9), skaalautuvan vastauksen keskiarvon ollessa 8,6.<sup>12</sup> Toisaalta harrastus nähtiin paikkana, jonka piirissä on valmiiksi merkityksellisiä ystävyys-suhteita. Vastaajien piirissä harrastuksen innostavuus perustui merkittävästi olemassa oleviin sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseen, mutta eksplisiit- tisesti vastauksissa ei korostu *taiteen* harrastamisen vaikutus sosiaalisten suhteiden luomiseen – kokonaisuudessaan vastauksissa korostuu sen sijaan laajempi, merkityksellisempi suhde taiteen harrastamiseen, jossa uudet ja ole- massa olevat sosiaaliset suhteet ovat vain yksi, vaikka merkittävä, osa.

Sosiaalisen kanssakäymisen piirissä vastaajat kirjasivat myös negatiivisia ko- kemuksia. Ryhmässä harrastavat mainitsivat ryhmäpaineen taitotason ja suo- riutumisen suhteen epämiellyttäväksi asiaksi harrastuksessa, minkä lisäksi perheen suunnalta koettu suorituspaine (yhteensä 2,5 prosenttia vastaajista) vaikutti epämotivoivasti harrastamiseen. Edelleen yhteistyön hankaluu- set opettajien ja kanssaopiskelijoiden kanssa vaikutti negatiivisesti joidenkin vastaa- jien (3,1 prosenttia vastaajista) kokemukseen harrastamisen mielekkyydestä.

Esiintyminen koettiin vastauksissa niin positiiviseksi (ks. erit. edellä *Omien tai- tojen kehittyminen*) kuin myös epämiellyttäväksi tuntemukseksi. Kahden van- hemman ikäryhmän piirissä jännittämistä pidettiin myös taitoihin ja tunteisiin liittyväksi mielentilaksi. Vastauksissa muun muassa kuvataan, miten ”esiinty- minen jännittää, vaikka siitä tulee rohkea olo”. Esiintymisen liittyvä tunteiden kuvaaminen tiivistääkin hyvin taiteen harrastamiseen liittyvän sosiaalisen

---

<sup>12</sup> Sama.

kanssakäymisen eri puolia, jolloin harrastamisen henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvat mielekkäämmät ja turhauttavammat tunteet saattavat ilmetä ja olla läsnä toiminnassa samanaikaisesti.

## 4.5 Saavutettavuus

Valtaosa opetukseen osallistuvista piti asuinpaikkakuntansa taiteen perusopetuksen taiteenlajien tarjontaa tarpeeksi laajana. Kysyttäessä taiteen perusopetuksen harrastamisen mahdollisuuksista sekä järjestäytymiskertojen tiheyttä, vastaajien näkökulmasta kummassakin oltiin sopivalla tasolla (k10; k11; k12). Skaalautuvassa kysymyksenasettelussa<sup>13</sup> tyytyväisyys eri taiteenlajien harrastusmahdollisuuksien määrään paikallisesti oli kiitettävä (8.5/10). Samoin tyytyväisyys harrastuskertojen tiheyteen ja matkaan kodin ja opetuksen osallistumispaikan välillä oli kiitettävällä tasolla.

Vaihtelua tulokseen muodostui joidenkin pienemmiltä paikkakunnilta kirjattujen vastausten johdosta, ja avoimissa vastauksissa kommentoitiin nimenomaan kodin ja harrastuspaikan välistä välimatkaa sekä sen liiallista pituutta harrastusmahdollisuuksien hidastajana. Avokirjauksissa taiteen perusopetuksen saavutettavuutta kuvattiin pääasiassa hyväksi oman taiteenlajin kohdalla, mutta vastaajien piirissä selvästi tunnistettiin, että tietämys muiden taiteenlajien opetuksesta omalla paikkakunnalla oli varsin vähäistä.

Niin ikään eräiden taiteenlajien – näissä vastauksissa arkkitehtuuri, sirkustaide, tanssi – kohdalla mainittiin huomioita siitä, että taiteenlajia ei voi harrastaa omalla paikkakunnalla tai muuten tarpeeksi lähellä kotia tai koulua. Kuitenkaan merkittävää määrää saavutettavuuden hankaluutta kommentoivia kirjauksia taiteenlajin tai etäisyyksien perusteella ei tuloksissa esiinny.

Joissain vanhimman ikäryhmän vastauksessa tuotiin ilmi huolta taiteen perusopetuksen harrastusmahdollisuuksien jatkosta varsinkin suurten kaupunkien

---

<sup>13</sup> Sama.

ulkopuolella. Saman ryhmän vastauksissa tuli ilmi joitain huolia taiteen perusopetukseen osallistumisen hintatason korkeudesta (saavutettavuutta heikentävänä tekijänä (yleisesti ja yksilön tasolla)).

Vastausten perusteella voidaan taiteen perusopetuksen saavutettavuuden olevan kokemukserustaisesti hyvällä tasolla, mutta huolta mahdollisista välimatkojen kasvamisesta sekä opetustarjonnan kapenemisesta kannetaan myös oppilaiden tasolla. Tässä mielessä vastaukset ovat linjassa taiteen perusopetuksen tunnistettujen toimintaympäristöä ja toimintatapoja koskevien muutosten kentässä, jossa taiteen perusopetuksen saatavuus ja saavutettavuus erityisesti alueellisuuden näkökulmasta on murroksessa.<sup>14</sup>

---

<sup>14</sup> Kuten kuvattu taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamista valmistelevalle työryhmän asettamispäätöksessä, VN/4768/2024-OKM-1.



## 5 Päätelmät ja jatko

Kyselyn vastausten perusteella voidaan todeta taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten olevan erittäin tyytyväisiä saamaansa opetukseen sekä siihen, millä tavoilla opetus on järjestetty. Kyselyyn vastanneet lapset ja nuoret pitävät taiteen perusopetukseen osallistumista tärkeänä ja merkityksellisenä harrastuksena, jossa omat taidot niin harrastettavan taiteenlajin osalta kuin sosiaalisesti kehittyvät. Vastausten perusteella taiteen perusopetukseen osallistuminen voidaan ymmärtää monivaikutteiseksi toiminnaksi, joka edistää yksilön valmiuksia toimia niin itsenäisesti kuin ryhmässä, tietyn taiteenlajin piirissä mutta myös sen ulkopuolella yleisemmin.

Vastauksista on hahmotettavissa, että taiteen perusopetukseen osallistumisen positiiviset vaikutukset niin yksilön kuin yhteisön tasolla toteutuvat taitojen kehittymiseen, yleiseen mielekkyyteen ja taiteenlajin sekä ylipäättään taiteen tuntemiseen liittyvillä osa-alueilla. Erityisesti vanhemmat vastaajat hahmottavat taiteen perusopetuksen reitiksi kulttuurikansalaisuuteen, jossa kulttuurilla ja taiteella nähdään olevan (taiteenlajiin liittyviä) välittämiä sekä (sosiaalisiin taitoihin ja yleiseen hyvinvointiin) välillisiä vaikutuksia yksilölle.

Eräissä vanhimman ikäryhmän vastauksissa ilmenee huoli harrastusmahdollisuuksien maantieteellisen ja taiteenalakohtaisen saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamisesta. Erityisesti huoli taiteen perusopetukseen osallistumisen tasavertaisista mahdollisuuksista korostuu sellaisten vanhempien ikäryhmien vastauksissa, jotka on kirjattu suurten kaupunkien ulkopuolelta. Saman ryhmän vastauksissa tuli ilmi epävarmuutta taiteen perusopetukseen osallistumisen hintatason korkeudesta.

Vastauksista hahmotuu oppilaiden ymmärrys siitä, että taiteen perusopetuksessa harrastamisen kautta hankitut taiteenalakohtaiset taidot kertyvät asteittain. Muita, esimerkiksi sosiaalisia valmiuksia, taiteen perusopetus vahvistaa ja kehittää vastausten perusteella kokonaisvaltaisesti. Tässä yhteydessä voidaan sinänsä pitää kiinnostavana, että ammatillisia pyrkimyksiä ja tavoitteita ei ilmene vastauksissa juurikaan (alle 2 prosenttia vastauksista) taitotason kehittymisestä kysyttäessä.

Kyselyn vastaukset ovat vahvasti linjassa Taiteen perusopetusliiton keväällä 2024 toteuttaman Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset -kyselyn sekä Siivistysliitto Kansalaisfoorumin toteuttamassa samannimisessä kyselyssä. Kun vastauksia tulkitaan yhdessä edellä mainittujen kyselyjen tulosten kanssa, voidaan todeta, että taiteen perusopetukseen osallistuminen ja taiteen harrastaminen vaikuttavat yksilön hyvinvointiin taiteesta oppimisen, muiden kanssa yhteistyön tekemisen ja positiivisen haasteellisuuden kautta merkittäväällä tavoin.

Kyselyn kattavuuden parantamisen näkökulmasta lapsia ja nuoria voisi kuulla uudestaan kohdentamalla kyselyn esimerkiksi kielivähemmistöille. Tällöin olisi otettava huomioon myös taiteen harrastamisen ensisijaiset ilmaisumuodot ja tarkastella sitä, miten kieli vaikuttaa itse harrastamiseen sekä opiskeltavissa sisällöissä taiteenalakohtaisesti.

Tämän kyselyn tuloksista koostettu analyysi toimii eräänä tietolähteenä taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistavista valmistelevan työryhmän työssä. Työryhmän tietopohjan laajentamisen ohella analyysi vahvistaa ymmärrystä siitä, että eri taiteenlajien harrastaminen taiteen perusopetuksessa on yksilölle monin tavoin merkityksellistä toimintaa, joka vahvistaa ja selkeyttää reittiä kulttuurikansalaiseksi.

## Liite 1. Kyselyn kysymykset

### Kysely lapsille ja nuorille taiteen perusopetuksesta

\* = Pakollinen kysymys

Hei!

Kiva, että olette vastaamassa kysymyksiin taiteen perusopetuksesta!

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Kukaan ei tunnista teitä vastauksistanne.

Videolla kerromme kyselystä tarkemmin:

<https://www.youtube.com/watch?v=sGPiETqdT64>

Kiitos, että autatte meitä tässä työssä!

### Taustakysymykset

#### **Taiteenala (valitse):\***

Musiikki

Arkkitehtuuri

Kuvataide

Tanssi

Sirkus

Sanataide

Teatteritaide

Mediataide

Käsityötaide

#### **Ryhmän koko (montako oppilasta)?**

**Ikäluokka (valitse)\***

7–11 v

12–15 v

16–29 v

**Maakunta (valitse):**

Uusimaa

Varsinais-Suomi

Satakunta

Kanta-Häme

Pirkanmaa

Päijät-Häme

Kymenlaakso

Etelä-Karjala

Etelä-Savo

Pohjois-Savo

Pohjois-Karjala

Keski-Suomi

Etelä-Pohjanmaa

Pohjanmaa

Kainuu

Lappi

Ahvenanmaa

## Kysymyssivu 1

**Kuinka tärkeää tämä harrastus on teille?\***

0–10 (erittäin tärkeä)

**Miksi pidämme tästä taiteenlajista?\***

**Opimme uusia taitoja tämän harrastuksen myötä\***

0–10 (emme opi / opimme paljon)

**Tässä harrastuksessa on kavereita / harrastuksen myötä on löytynyt uusia kavereita\***

0–10 (ei ole / on paljon)

**Tähän voitte kirjoittaa ajatuksia harrastuksen merkityksestä**

## Kysymyssivu 2

**Listatkaa kolme kivointa asiaa harrastuksesta\***

**Listatkaa kolme tylsempää asiaa harrastuksesta\***

**Millaisia tunteita harrastus herättää? Valitkaa kolme tärkeintä:\***

Hauskuus

Innostus

Onnistuminen

Ilo

Turhautuminen

Tylsistyminen

Suru

Ärsyyntyminen

**Suosittelisimme tätä harrastusta kaverille\***

0–10 (Ei lainkaan / erittäin paljon)

**Kysymyssivu 3**

**Asuinpaikkakunnalla on mahdollisuus harrastaa riittävästi eri taiteita. Eri taiteenlajeja ovat musiikki, kuvataide, arkkitehtuuri, käsityö, teatteri, sanataide, tanssi, sirkus ja mediataide. \***

0–10 (Ei tunnu olevan riittävästi / Tuntuu olevan riittävästi)

**Matkan pituus harrastukseen on:**

0–10 (Liian pitkä / Sopiva)

**Harrastuskertoja on viikossa**

0–10 (Liian vähän / Juuri sopivasti)

**Tähän voitte kirjoittaa lisää ajatuksia ja kommentteja taiteen perusopetuksen harrastuksista paikkakunnallanne.**

Kiitos paljon vastauksistanne!

## Liite 2. Saate huoltajille

### Lasten ja nuorten kuuleminen osana taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamista

#### Tiedote huoltajille & perheille

Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen on käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Uudistamisen taustalla on tavoite opetuksen saavutettavuuden parantamisesta. Tarkoituksena on vahvistaa taiteen perusopetuksen toiminnan laatua.

Osana uudistustyötä halutaan kuulla taiteen perusopetukseen osallistuvia lapsia ja nuoria. Kokemusasiantuntijoina heillä on paras käsitys siitä, mikä opetuksessa toimii ja on mielekästä, ja missä olisi uudistamisen tai muutoksen paikka. Kuulemme lapsia ja nuoria erityisesti kolmella osa-alueella: kokemuksista, merkityksistä, ja saavutettavuudesta.

Lapsia ja nuoria kuullaan verkossa täytettävän kyselyn avulla. Kysely täytetään opettajan kanssa niin, että eri näkökulmat, kokemukset ja ehdotukset kuuluvat vastuksissa. Kyselyssä ei kerätä mitään henkilötietoja eikä vastauksista voi tunnistaa vastaajia. Kysely on siis täysin anonyymi. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Kerätystä tiedosta koostetaan analyysi, jonka avulla muodostetaan kuva tärkeimmistä kehityskohteista lasten ja nuorten näkökulmasta. Lainsäädännön uudistamista valmisteleva työryhmä hyödyntää tuloksia osana työskentelyään.

Lisätietoa uudistuksesta löydät hankkeen sivuilta:

<https://okm.fi/uudistuva-taiteen-perusopetus>

Lämmin kiitos yhteistyöstä ja kokemusten jakamisesta!

Ystävällisesti

Uudistustyön työryhmä